

15. půlletní výkazy o revisích deposit, předsevzatých presidíí soudů sborových (nař. min. sprav. ze dne 2. září 1886, věst. č. 41);

16. roční výkazy o úřednicích povinných k službě vojenské nebo k domobraně (vým. min. sprav. ze dne 12. července 1876 č. 8841 a ze dne 31. prosince 1876 č. 16.728, bod 64. nařízení min. zem. obrany ze dne 19. ledna 1887 č. 5 ř. z.).

O postupu zakládání železničních knih má se na příště jen jednou za rok výkaz podávati (na konci roku); k výkazu připojiti jest seznam vložek knihy železniční a seznam změn v nich během roku se udávších. (K tomu srv. § 28 nař. min. sprav. ze dne 31. května 1874 č. 87 ř. z.). Na příště odpadnouti mají však:

a) výkazy o postupu operací zemědělských (srv. nař. min. sprav. ze dne 28. ledna 1890, věst. č. 8, a ze dne 13. února 1892, věst. č. 5.);

b) roční předkládání účtů o použití peněžitých pokut dle § 7 trest. řádu.

IV. Občasné výkazy ostatní.

Jinaké občasné výkazy vésti se směji, jen když toho bezvýmínečně vyžadují úřední neb osobní poměry jednotlivého soudu za účelem úředního dozoru na postup prací nebo na úřední činnost orgánů soudních; příslušná opatření trvalé povahy sluší však necdkladně oznámiti presidentu vrchního soudu zemského a odtud ministru spravedlnosti, jenž souhlas k tomu dává neb odepírá (srv. §§ 401 a 408 jedn. ř. a § 80 zák. o org. soud.). Souhlasu takového potřebí jest rovněž k nařízením, jimiž se občasné výkazy zavádějí pro všechny soudy v obvodu určitého vrchního soudu zemského nebo v obvodu určitého soudu sborového (§ 408 odst. 3. jedn. řádu soudn.).

Výklad zákonů.

Zákonný základ v té příčině poskytuje § 6 o. o. z. Výklad zákonů (interpretatio legis) čelí k tomu, aby při použití zákonného předpisu na určitý právní případ vyšetřil se smysl jeho, jaký mu zákonodárce sám přikládal a jaký z vlastního významu slov zákona v jich souvislosti vyplývá.

I. Účelem výkladu jest tudíž:

1. Správné použití zákona: V zákoně nemůže býti, jak jest zcela přirozeno, pomýšleno na všechny případy, jež v budoucnosti se snad vyskytnou, a jest tudíž věcí výkladu, aby to, co zákonodárce skutečně zamýšlel, bylo správně pojato a na konkrétní případ použito; úkolem výkladu jest tudíž zabrániti, aby zákonu při použití jeho nebyl přikládán »jiný rozum«, než jaký byl v intencích zákonodárce (§ 6 o. o. z.).

2. Bližší objasnění nejasných a neúplných ustanovení zákonných: Může se snadno státi (zejména při měnícím se způsobu mluvy), že slovné znění zákonného ustanovení nevyjadřuje mnohdy úplně jasně vlastní smysl jeho nebo že nevyčerpává všechny otázky, které příslušnou normou mají býti upraveny; v takových případech jest pak velice důležité, aby objasněním pravého smyslu zákonného ustanovení byl podán průkaz, že právní případ sluší právě pod ně subsumovati.

3. Vysvětlení zdánlivých neurčitostí a odporů v zákoně a objasnění neurčitých výrazů: I při nejpečlivější volbě slov nelze se tu a tam vystříhati nejasných a neurčitých výrazů. Úkolem výkladu tudíž jest o odstranění takovýchto zdánlivých odporů se přičiniti a zejména o to pečovati, aby zákonu nebyl přikládán význam, kterýž neodpovídá úmyslu zákonodárcovu nebo přímo se mu přičí.

II. Prostředky vykladací (§ 6 o. o. z.).

1. Vlastní význam slov v jich spojitosti: Pravý smysl jednotlivých výrazů mnohdy různý význam majících lze vyšetřiti toliko z jich spojitosti, t. j. ze vzájemného jich vztahu a sluší tudíž z vlastního významu slov zákona vypátrati úmysl zákonodárcův. Aby v pochybných případech správný výklad mohl býti nalezen, jest často nutno přihlížeti k původnímu úmyslu zákonodárcovu, k t. zv. ratio legis, poněvadž z intencí zákona lze souditi důsledně i na rozsah a obsah zákona, jež zákonodárce měl na mysli. Z toho též plyne, že výklad může býti buď obmezující nebo rozšiřující. Důležitou pomůckou k vypátrání této ratio legis jsou dějiny vzniku zákona, ve kterémžto ohledu mají nejdůležitější význam poradní protokoly zákonodárných sborů, jakož i vládní zpráva s důvody (motivy) k návrhu zákona připojená.

2. Obdoba (analogie): Obdobou rozumí se způsob výkladu, jehož se užívá tenkrát, když zákon o určitém právním případě nemá vůbec žádného ustanovení, a když tudíž dotyčný případ musí býti rozhodnut dle podobných případů v zákoně upravených nebo dle zásad jiných příbuzných zákonů nebo konečně po uvážení všech okolností dle přirozených zásad právních (§ 7 o. o. z.). Rozeznává se tudíž:

a) Obdoba zákona (analogia legis), rozhoduje-li se určitý právní případ, jež nelze pod žádný platný zákon zařaditi, dle případů nejvíce podobných v zákoně upravených;

b) obdoba práva (analogia iuris), užívá-li se k rozhodnutí dotyčného právního případu společných zásad jednotlivé právní ústavy ovládajících, a konečně

c) použití přirozených zásad právních, opírá-li se rozhodnutí o právo prýstící z právního vědomí lidské společnosti nebo — dle jiného učení — o t. zv. právo přirozené.

Analogie jest však vyloučena:

A. V právu trestním, — asi patrně z toho důvodu, aby obžalovaný byl chráněn před libovůlí soudce. Čl. IV. uvoz. pat. k tr. z. ze dne 21. května 1852 č. 117 ř. z. zcela přesně bylo vysloveno, že jen ty skutky mohou býti trestány jako zločiny, přečiny nebo přestupky, kteréž v trestním zákoně výslovně za zločiny atd. byly prohlášeny.

B. V právu formálním: Pro obor starého soudního řádu byl uvoz. pat. ze dne 1. května 1781 (č. 13 sb. z. s.) a pro obor západohal. s. ř. uvoz. pat. ze dne 19. prosince 1796 (č. 429 sb. z. s.) výklad výslovně zapověděn. Nyní platný soudní řád neobsahuje v tomto směru žádného zvláštního ustanovení a sluší tudíž předpisy §§ 6—8 o. o. z., jež mluví zcela všeobecně o výkladu zákonů vůbec, vztahovati i na zákony o soudním řízení. Pokud tudíž obdoba se vůbec připouští, sluší jí užívati toliko dle zásad § 7 o. o. z., i pro obor řízení soudního.

III. Právní účinky výkladu.

1. Výklad autentický: Jím rozumí se výklad právně závazný vycházející od činitelů k výkladu takovému výhradně oprávněných. Takovými faktory jsou:

a) Zákonodárné sbory: Zákonodárci přísluší právo zákon způsobem všeobecně závazným vykládati. Výklad tento jest pak rozhodný pro posuzování všech právních případů v budoucnosti se vyskytujících, ač byl-li oficiálně vyhlášen; nepůsobí však ohledně »činů dříve předse-

vzatých« nebo »práv dříve nabytých«, leč že by zákonodárce v novém zákoně tak výslovně ustanovil. Právoplatná rozhodnutí a uzavřené smíry nemohou ovšem tím býti dotčeny (§ 8 o. o. z.);

b) správní dvůr soudní, jelikož rozhodnutí správních úřadů může zrušiti jako protizákonná a správní úřady jsou vázány právním názorem, z něhož správní dvůr soudní při svém nálezu vycházel (§ 7 zák. ze dne 22. října 1875 č. 36 ř. z. z r. 1876);

c) kasační dvůr, pokud rozhoduje o zmateční stížnosti k zachování zákona pro porušení nebo nesprávné použití zákona ve smyslu § 33 tr. ř. generální prokuraturou vznesené, nebo

d) pokud v řízení před soudy porotními nařídil ke zmateční stížnosti opakování hlavního přelíčení, avšak toliko vůči příslušným nižším soudům, jelikož tyto jsou při opětném rozhodování téhož případu vázány právním názorem, z něhož vycházel kasační soud (§ 351 tr. ř.).

2. Výklad neautentický, t. j. výklad, který nemá vůbec závazné moci nebo toliko závaznou moc relativní.

a) Nařízení nebo výnos ministerský: Zde sluší k tomu poukázati, že výnosem min. sprav. ze dne 30. června 1872 č. 7752 — jehož platnost se však nyní vzhledem ku státním základním zákonům popírá a jenž též veřejně nebyl vyhlášen — soudům bylo sděleno, že ministerstvům, důsledkem jich obecného oboru působnosti Jeho Veličenstvem schváleného, přísluší výklad zákonův a císař. nařízení, pokud se tento opírá o vlastní význam slov v jich spojitosti a o jasný úmysl zákonodárcův.

b) Zápis do knihy judikátů: Aby bylo dosaženo pokud možná jednotného výkladu zákona, bylo dále dle nejv. roz. ze dne 7. srpna 1872 zřízeny u nejvyššího soudu repertorium nálezův a kniha judikátů určené k tomu, aby se do nich zapisovala rozhodnutí, kteráž, ačkoli soudcovské výroky dle výslovného znění § 12 o. o. z. moci zákona míti nemohou, přece za jistých podmínek a obmezení jsou relativně závazna (srv. čl. Kniha judikátů a repertorium nálezů).

c) Stálá praxe: Nelze pochybovati, že buď vůbec aneb aspoň u jednotlivých soudů se ohledně pochybných případů vyvine následkem ustálené praxe jistá důslednost v nalezení práva a v soudní zvyklosti (usus fori), následkem čehož i ustálený výklad mnohých zákonů, byť i neměl závazné právní moci, má jistý vliv i na posuzování případů podobných.

IV. Pravidla vykladací.

1. Všeobecným základním pravidlem vykladacím jest zásada vytčená v § 6 o. o. z., při čemž sluší vždy míti na zřeteli, že žádný výraz v zákon pojatý není zbytečným, nýbrž že každý má svůj určitý význam (výn. z r. 1853 č. 7495).

2. Pro jednotlivé obory právní byly stanoveny zvláštní zákonné zásady vykladací, na př.:

a) Dědické substituce mají se vykládati způsobem takovým, aby dědic ve volném nakládání s dědictvím co nejméně byl obmezován (§ 614 o. o. z.).

b) Ohledně jednotlivých druhů odkazů srv. §§ 655—683 o. o. z.

c) Smlouva, jejíž smysl jest pochybný, budiž vykládána tak, aby neobsahovala žádného odporu a aby pokud možná v platnosti byla zachována (§ 914 o. o. z.). Při smlouvách jednostranně závazných má se v pochybnosti za to, že kontrahent chtěl se zavázati způsobem mírnějším,

při smlouvách dvojstranných vykládá se nejasný projev v neprospěch toho, kdo ho použil (§ 915 o. o. z.); jednání na oko konečně sluší posuzovati podle oněch předpisů, jež dle pravé povahy jeho na ně se vztahují (§ 916 o. o. z.).

d) Pro výklad obchodních smluv platí vedle všeobecného vykladacího pravidla § 6 o. o. z. ještě zásada, že při posuzování jich má soudce hleděti vypátrati pravou vůli kontrahentů a že nemá lpěti na slovním smyslu výrazu (čl. 278 obch. z.). Tím má býti zabráněno, jak Blaschke praví, příliš úzkostlivému pojímání výrazů při smlouvách užívaných.

Dalším pravidlem interpretačním jest, že ve příčině významu a účinků jednání a opomenutí jest bráti zřetel též k obchodním zvyklostem a obyčejům (čl. 279 obch. z. a por. prot. Norimb. konf.), jež sluší však rozeznávati od t. zv. obchodních zvyklostí v čl. 1 obch. z. zmíněných, jež ve věcech obchodních mají podpůrnou platnost vedle práva zákonného.

V. Výklad zákona v jednotlivém případě přísluší soudci; neboť »činnost soudcovská záleží v tom, že soudce na určitý právní případ používá určitého právního pravidla; zákony lze různým způsobem vykládati a svoboda výkladu jest nezbytnou podmínkou zdravého soudnictví.« (Ze zprávy o mot. k vl. osnově zák. ze dne 12. července 1872 č. 112 ř. z.)

VI. Ochrana proti nesprávnému výkladu.

1. V řízení civilním slouží k tomuto cíli pořad instancí, jímž má býti poskytnuta záruka pokud možno správného výkladu a případné nápravy chyb, jichž se v tom směru soudce snad dopustil; ovšem naprosté jistoty správného výkladu nelze ani tím docílit a schází tato ochrana — aspoň z největší části — v řízení ve věcech nepatrných (bagatelních) (srv. čl. Řízení bagatelní). Žaloby syndikátní bude lze užiti v případech nesprávného výkladu velice zřídka a vůbec jen tenkrát, když opírá se o příčinu nebo následek zřejmého porušení zákona, jež obyčejnými opravnými prostředky napraveno býti nemůže, neb o obmeškání povinnosti.

2. V řízení trestním má průchod stížnost zmatečnická, bylo-li použito následkem nesprávného výkladu zákona nevhodného ustanovení trestního zákona (§§ 281 odst. 10 a 344 odst. 11 tr. ř.). Kasační dvůr má v tomto případě nebo v případě porušení zákona z pravidla rozhodnouti ve věci samé; nebyly-li však skutečnosti výrokem porotců náležitě zjištěny, nařídí opětné jednání (§ 350 tr. ř.; srv. čl. Stížnost zmatečnická). Vedle toho slouží k ochraně proti nesprávnému výkladu zákona v řízení trestním ještě jiné prostředky opravné (odpor, stížnost, odvolání a pod.). Viz čl. Odpor, Odvolání, Stížnosti).

Vyklizení.

Vyklizením rozumí se nucené, za úřední intervence předsevzaté vyprázdnění užívané nemovitosti. Vyklizení děje se buď za účelem provedení práva soukromého, buď z ohledů veřejných. V prvním případě povoluje a provádí je soud; v druhém případě jsou to úřady správní k hájení zájmů veřejných povolány.

I. Soudní vyklizení.

Obyčejným případem je vyklizení místností, by provedeno bylo zrušení poměru nájemního. Jak bylo již ve čl. »Tituly exekuční« zevrubněji vyličeeno, přiznává exekuční řád za jistých podmínek vykonatelnost soudním výpovědím, dále rozkazům soudním, by předmět najatý nebo pachtovaný byl odevzdán nebo převzat, konečně i výpovědím mimosoudním (§ 1. č. 1